

TURLI YOSHDAGI TURMUSH QURGAN QIZLARNING OILAGA MOSLASHISH JARAYONI

Rahimova Matluba

*“Oila va hotin qizlar ilmiy-tadqiqot instituti”
tayanch doktoranti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Turli yoshdagi turmush qurgan qizlarning oilaviy hayotga moslashishining murakkabligi, bunda ijtimoiy-psixologik omillar, etnopsixologik xususiyatlar yoritib berilgan.*

Kalit so'zlar: *yoshlar, oila, nikoh, ijtimoiy-psixologik omillar, etnopsixologik xususiyatlar, sotsiologik omillar.*

Аннотация: *В данной статье освещается сложность адаптации замужних девушек разного возраста к семейной жизни, в том числе социально-психологические факторы, этнопсихологические особенности.*

Ключевые слова: *молодежь, семья, брак, социально-психологические факторы, этнопсихологические особенности, социологические факторы.*

Annotation: *This article covers the complexity of the adaptation of married girls of different ages to family life, in which socio-psychological factors, ethnopsychological features are highlighted.*

Keywords: *Youth, Family, Marriage, socio-psychological factors, ethnopsychological characteristics, sociological factors.*

Turli yoshdagi turmush qurgan qizlarning oilaviy hayotga moslashishi murakkab va ko'p qirrali mavzudir. Bu moslashish jarayoniga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan turli xil sotsiologik, psixologik va munosabat jihatlarini o'z ichiga oladi. Turmush qurgan qizlarning hayotlarining turli bosqichlarida oiladagi rollarini qanday boshqarishida etuklik, ijtimoiy umidlar, individual intilishlar va qo'llab-quvvatlash tizimlari kabi omillar hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Ushbu mavzuga murojaat qilganda, turli yoshdagi turmush qurgan qizlarning psixologik rivojlanishi va hissiy tayyorgarligini hisobga olish kerak. Bundan tashqari, nikoh va oilaviy hayot bilan bog'liq ijtimoiy me'yorlar va madaniy kutishlar ham moslashish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Turli yoshdagi turmush qurgan qizlarning oilaviy hayotga moslashishiga ta'sir qiluvchi omillarni tushunish ular duch keladigan qiyinchiliklar va imkoniyatlarni yoritishi mumkin. Bu omillar keng qamrovli tushuncha ishlab chiqish, shuningdek, ular oila ichida o'z rol harakat sifatida uylangan qizlar uchun qo'llab-quvvatlovchi muhitlar yaratish yordam berishi mumkin.

"Turli yoshdagi turmush qurgan qizlarning oilaga moslashishining ijtimoiy-psixologik omillari" - bu turmush qurgan qizlarning hayotining turli bosqichlarida

oilaviy hayotga moslashishi va integratsiyalashuviga ta'sir qiluvchi turli omillarni o'rganadigan murakkab mavzu. Ushbu mavzuni o'rganishda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi asosiy fikrlar:

1. Psixologik rivojlanish: turli yoshdagi shaxslar turli darajadagi psixologik rivojlanishga olib keladi. O'smirlar va yoshlar kognitiv va hissiy etuklik bosqichi tufayli nikoh va oilaviy hayotga boshqacha munosabatda bo'lishlari mumkin.

2. Ijtimoiy kutishlar: ijtimoiy me'yorlar, urf-odatlar va madaniy kutishlar turmush qurgan qizlarning yangi oilaviy rollariga moslashishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu taxminlar madaniy sharoitga qarab farq qilishi va turli yoshdagi qizlarga turli xil bosim o'tkazishi mumkin.

3. Qo'llab-quvvatlash tizimlari: oila a'zolari, katta qarindoshlar va jamiyat tomonidan qo'llab-quvvatlashning mavjudligi yoki yo'qligi turmush qurgan qizlarning yangi oilaviy muhitga qanchalik moslashishiga ta'sir qilishi mumkin. Qo'llab-quvvatlash tizimlari hissiyotdan amaliy yordamgacha bo'lishi mumkin.

4. Shaxsiy intilishlar: turmush qurgan qizlarning shaxsiy maqsadlari va intilishlari ularning oilaviy hayotga moslashishida hal qiluvchi rol o'ynashi mumkin. Ushbu intilishlar ta'lim, martaba, shaxsiy rivojlanish yoki ularning o'ziga xosligi va oiladagi rollarini shakllantiradigan boshqa omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

5. Yengish mexanizmlari: nikoh va oilaviy hayot natijasida yuzaga kelgan o'zgarishlarni engish qobiliyati turli yosh guruhlarida farq qilishi mumkin. Engish strategiyalari, chidamlilik va moslashish mexanizmlari umumiy moslashish jarayoniga ta'sir qilishi mumkin.

Ushbu mavzuni o'rganayotganda, moslashish jarayoniga ta'sir qiluvchi yoshga bog'liq turli xil dinamikani hisobga olish va munozaraga sezgirlik va hamdardlik bilan yondashish kerak. Bundan tashqari, an'anaviy gender rollari, taxminlar va madaniy me'yorlar kabi kengroq sotsiologik kontekstni tushunish har tomonlama tahlil qilish uchun juda muhimdir.

Turmush qurgan qizlarni turli yoshdagi oilaviy hayotga moslashtirish bo'yicha xorijiy tajribalar turli jamiyatlar bu masalani qanday hal qilishlari haqida qimmatli tushunchalarni berishi mumkin. Turli xil madaniy me'yorlar, ijtimoiy tuzilmalar va qo'llab-quvvatlash tizimlari moslashish jarayoniga alohida ta'sir ko'rsatishi mumkin. Turli mamlakatlardagi tadqiqotlar quyidagi jihatlarga oydinlik kiritishi mumkin:

1. Madaniy tafovutlar: turli madaniyatlarning turmush qurgan qizlarning turli yoshdagi oilaviy hayotga moslashishiga qanday yondashishini tushunish ushbu jarayonni shakllantirishda madaniy me'yorlar, urf-odatlar va oilaviy umidlarning rolini yoritishi mumkin. Masalan, ba'zi madaniyatlar oilaviy qo'llab-quvvatlash tizimlariga katta e'tibor berishlari mumkin, boshqalari esa individual avtonomiyaga ustuvor ahamiyat berishlari mumkin.

2. Huquqiy va siyosat asoslari: xorijiy tajribalarni o'rganish huquqiy va siyosiy asoslarning turmush qurgan qizlarning moslashuviga ta'sirini ko'rsatishi mumkin.

Nikoh, ta'lim olish va ijtimoiy ta'minot siyosati uchun qonuniy yosh talablari turli yoshdagi turmush qurgan qizlarning tajribalariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

3. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimlari: chet el tajribalarini o'rganish, turmush qurgan qizlarning oilaviy hayotga moslashishini osonlashtirishda ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimlarining samaradorligi to'g'risida tushuncha berishi mumkin. Bunga maslahat xizmatlaridan foydalanish, jamoatchilikni qo'llab-quvvatlash va yosh turmush qurgan shaxslarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan hukumat tashabbuslari kiradi.

4. Psixososyal farovonlik: qiyosiy tadqiqotlar turli xil madaniy sharoitlarda turmush qurgan qizlarning psixososyal farovonligi istiqbollari taklif qilishi mumkin. Bunga ruhiy salomatlikni qo'llab-quvvatlash, reproduktiv salomatlik bo'yicha ta'lim va shaxsiy rivojlanish uchun resurslardan foydalanish kabi omillarni o'rganish kiradi.

5. Gender rollari va umidlari: xorijiy jamiyatlarning gender rollari va umidlarini qanday boshqarishini tushunish ichki tajribalar bilan qimmatli taqqoslashni ta'minlaydi. Ijtimoiy taxminlar va gender dinamikasining o'zgarishi turli yoshdagi turmush qurgan qizlar duch keladigan turli xil qiyinchiliklar va imkoniyatlarni yoritishi mumkin.

Chet el tajribalarini o'rganish orqali tadqiqotchilar va siyosatchilar turmush qurgan qizlarning oilaviy hayotga moslashishini shakllantiruvchi omillar to'g'risida yanada aniqroq tushunchaga ega bo'lishlari mumkin. Shuningdek, u o'z jamiyatlarida turmush qurgan qizlarni yaxshiroq qo'llab-quvvatlash va resurslarni taqdim etishga qaratilgan tashabbuslarni xabardor qilishi mumkin.

Turmush qurgan qizlarning turli yoshdagi oilaviy hayotga moslashishida ijtimoiy-psixologik omillar va etnopsixologik xususiyatlar muhim rol o'ynaydi. Ushbu omillarni o'rganayotganda, moslashish jarayoniga ta'sir qiluvchi kengroq ijtimoiy-psixologik dinamikani ham, o'ziga xos etnopsixologik xususiyatlarni ham hisobga olish kerak. Mana bu omillarni batafsil ko'rib chiqamiz:

Ijtimoiy-Psixologik Omillar:

1. Oila dinamikasi: oila birligidagi tuzilish, aloqa shakllari va qo'llab-quvvatlash moslashishga ta'sir qiluvchi hal qiluvchi ijtimoiy-psixologik omillardir. Turli xil oilaviy dinamikalar turmush qurgan qizlarning yangi rollariga qanday qo'shilishiga va turli yoshdagi oilaviy munosabatlarda harakatlanishiga ta'sir qilishi mumkin.

2. Madaniy va ijtimoiy kutishlar: gender rollari, nikoh va oilaviy hayotga oid ijtimoiy me'yorlar, qadriyatlar va kutishlar moslashish jarayoniga sezilarli ta'sir qiladi. Ayollarning avtonomiyasi, qaror qabul qilish kuchi va oilaviy vazifalariga nisbatan madaniy munosabat turli jamiyatlarda va ta'sirga moslashishda farq qilishi mumkin.

3. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tarmoqlari: katta oila, do'stlar va jamoat resurslari tomonidan ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning mavjudligi moslashish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Kuchli ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tarmoqlari, ayniqsa, yosh yoshdagi qizlar uchun oilaviy hayotga o'tishni osonlashtirishi mumkin.

4. Ta'lim va iqtisodiy imkoniyatlar: ta'lim olish, kasb-hunar ta'limi va iqtisodiy imkoniyatlar turmush qurgan qizlarning moslashishini shakllantirishi mumkin. Ta'lim va iqtisodiy istiqboldagi farqlar ularning intilishlariga, qaror qabul qilish avtonomiyasiga va umumiy farovonligiga ta'sir qilishi mumkin.

Etnopsixologik Xususiyatlar:

1. Madaniy e'tiqod tizimlari: etnopsixologik xususiyatlar turli etnik yoki madaniy guruhlariga xos bo'lgan madaniy e'tiqod tizimlari, dunyoqarashlari va psixologik amaliyotlarni o'z ichiga oladi. Ushbu chuqur singib ketgan e'tiqodlar nikoh, oilaviy hayot va individual o'ziga xoslik haqidagi tasavvurlarga ta'sir qilishi mumkin.

2. O'tish marosimlari va urf-odatlar: o'tish marosimlari, an'anaviy marosimlar va nikoh bilan bog'liq marosimlar bilan bog'liq madaniy amaliyotlar turmush qurgan qizlarning oiladagi yangi rollarini qanday qabul qilishi va moslashishiga ta'sir qilishi mumkin. Ushbu marosimlar ko'pincha chuqur ramziy ma'noga ega va psixologik sozlash jarayoniga ta'sir qiladi.

3. Shaxslararo munosabatlar: etnopsixologik xususiyatlar, shuningdek, muayyan madaniy kontekstdagi shaxslararo munosabatlar dinamikasini ham qamrab oladi. Ushbu munosabatlar, shu jumladan ierarxik tuzilmalar, gender dinamikasi va aloqa naqshlari, turmush qurgan qizlarning turli yoshdagi moslashuviga ta'sir qilishi mumkin.

4. Ruhiy Salomatlik va farovonlik: ruhiy salomatlik, kurashish mexanizmlari va hissiy ifodaga bo'lgan madaniy munosabat etnik guruhlarda farq qilishi mumkin, bu turmush qurgan qizlarning psixologik farovonligi va moslashuviga ta'sir qiladi.

Xulosa qilib aytganda, turmush qurgan qizlarning oilaviy hayotga moslashishini o'rganayotganda, ham ijtimoiy-psixologik omillarni, ham etnopsixologik xususiyatlarni hisobga olgan holda, turli yoshdagi qizlar turli madaniy sharoitlarda duch keladigan qiyinchiliklar va imkoniyatlarni har tomonlama tushunish uchun juda muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Akramova F. A., Abdullayeva R. M. Sharq mutafakkirlarining oila xususidagi qarashlari. T.: «Shams ASA», 2002. - 25 b.

2. Религиозно-философские аспекты формирования культуры семьи в учениях таджикских мыслителей тема диссертации и автореферата по ВАК РФ 09.00.14, кандидат наук Махмудова Фотима Ходжиевна

3. <https://scienceproblems.uz/>